

LBRIS

We know
books

CONSTANTIN CICEOVAN

A fost odată în Carpatia

roman

Volumul 2

Întoarcerea acasă

Cluj-Napoca
2022

CUPRINS

<i>Cuvânt-înainte</i>	/ 7
Siretul	/ 9
Morminte de prieteni	/ 13
Gligoroc	/ 19
Khagan	/ 31
Alexandru	/ 37
Amintiri	/ 47
La curți boierești	/ 53
Războinicii	/ 57
Zlatan	/ 61
Doi prieteni	/ 69
Viesparul	/ 75
Ursarul	/ 79
Soarta	/ 83
Spaima Apusului	/ 97
Rămas-bun	/ 103
Convoiul	/ 107
La hanul Chiorului	/ 113
Moartea cerbului	/ 121
Vânătorii de oameni	/ 125
Starețul	/ 129
Micul demon	/ 135
Baygun	/ 145
Răzbunarea	/ 151
Muntele Dragostei	/ 159
La mănăstire	/ 177
Târgul de sclavi	/ 185
Lăcașul sfânt	/ 193
Fachirul	/ 197
Slugă la călugări	/ 205
Taybun Noyon	/ 213
Mânzul cu două capete	/ 219

- Ultima dorință / 227
Topor / 233
Pecetea aurie / 237
Sângele apă nu se face? / 241
De la mănăstire la haiducie / 245
Mărul și omul / 253
Slugă la un rob / 257
La Volbureni / 261
Patima beției / 275
Pămățuf / 283
Moara lui Gligoroc / 289
Butoiul Serafinei / 295
Între două mări / 305
Puterea minții / 317
Hanatul din Crimeea / 329
Cununia / 341
Porecele / 349
Răsplata / 355
Despărțirea / 363
Preotul și zograful / 373
Clopotul / 395
Vânătoarea / 401
Omul însurat / 409
Muntele Athos / 423
Gungor / 441
Șuragon / 449
Zerleg / 461
Fuga / 465
Acasă! / 473
Sfârșit de veac / 485

Siretul

O adiere blândă venea dinspre lunca râului, strecurându-se printre vârfurile copacilor. Frunzele mestecenilor se înfiorau de la boarea călduță și se întorceau, arătându-și partea ascunsă. Sub povara ramurilor lungi, sălciile plângătoare se aplecau spre oglinda apei, ca niște plete cărunte. Râul bătrân curgea liniștit, obosit după atâta amar de drum, din Munții Bucovinei până pe meleagurile valahe. Parcă știa că nu mai are mult până să-și găsească pacea în apele Dunării. Și de acolo, mai departe, să se împreuneze cu Marea Neagră, sărată ca lacrimile. Oare să fi fost chiar lacrimi?! Unii spuneau că da. Ale oamenilor ce s-au perindat pe mal și au plâns de bucurie sau de durere, de-a lungul veacurilor. Cine știe?!

Doar Siretul știa. Dar rămânea tăcut, păstrându-și tainele numai pentru el. Măcar de-ar fi putut vorbi, să spună tot ce-a văzut și a auzit, de la începutul timpului și până acuma. Martor cu jurământ mut la viața unui neam. Așa se putea numi, și pe bună dreptate!

Văzuse nunți și botezuri, petreceri și înmormântări, copii orfani, flăcăi jucând hora și văduve bocindu-și bărbații, fete cosânzene cu flori în păr, femei harnice spălând haine, copii aducând caprele la adăpat, răzbunări, iubiri și trupuri de oameni înecați.

Dar ce n-a văzut?! Ani de zile i-ar fi trebuit ca să le povestească pe toate. Sau câte ascundea în adâncurile apelor și pe fundul albiei sale! Bogăție de pești, bărci scufundate, pumnale ruginite cu care s-au săvârșit omoruri, bijuterii pierdute sau furate, săbii știrbite, comori îngropate în pământ și uitate acolo.

Pe lângă toate câte le-a văzut, a mai și auzit destule! Poveștile depănate, în serile de vară, de plutașii ce coborau spre Dunăre. Basmele bătrânilor ce tăiau copcă în gheață ca să pescuiască în nopțile lungi de iarnă. Înfășurați în sumane, ca să poată sta până dimineața. Făceau vatră și aprindeau focul, trăgeau din pipă și din sticla de rachiu și spuneau povești. Auzeau gheața împinsă de frigul năpraznic spre mal, pocnind ca tunetul. Uneori vedeau lupii cum trec podul argintiu, lăsând urme adânci în zăpada care scârțâia de la ger. Mai trecea și câte o sanie trasă de cai înveliți cu pături pe spate, în clinchete voioase de zurgălăi. Apoi cântecele duioase ale fetelor îndrăgostite și râsetele vesele ale copiilor veniți la scăldat. Rugăciunile mamelor pentru feciorii plecați la oaste și dangătul clopotelor din turlele bisericilor de pe amândouă malurile. Mugetul cerbilor chemând căprioarele și buciumul tulnicelor vestind vreo primejdie. Pe toate le auzise și le văzuse bătrânul râu.

Primăvara năvălea iureșul apelor coborâte din munte, unde se topeau zăpezile. Apoi veneau ploile, aducând și ele potop de șuvoaie, până nu mai încăpea în albie. Atunci se revârsa, acoperind totul în calea lui, până la poalele dealurilor. Pe unde era malul stâncos, îl măcina și-l scobeia la temelie. Buza de sus se prăbușea cu buluc de bolovani pe care-i înghițea apa numaidecât. Dacă erau mari și făceau stavilă, râul nu se oprea, ci ocolea și curgea mai departe. Unde era albia nisipoasă, tăia cum taie cuțitul prin pâine, săpând fâgașuri noi. Se adâncea, făcea cotituri sau o lua de-a curmezișul pe scurtătură, croindu-și altă albie. Aducea trunchiuri de copaci retezați de furtună, de-a valma cu rădăcini desprinse din maluri, bolovani și pietriș, clădindu-le în mormane. Își schimba culoarea după cum era vremea și locul pe unde trecea. Tulbure și brună de la noroaie, apoi verzuie ca fierea, de la mătasea broaștei ce putrezea lângă mal. Cristalină și curată, când trecea prin sita stâncilor de la ponoare. Strălucitoare ca aurul topit în arșița verii. Neagră cu luciri de argint în nopțile cu lună plină.

Râu bătrân și înțelept, dăruitor de viață. Molcom și blajin din fire, dar care putea uneori să devină necruțător și năpraznic. La fel ca oamenii din partea locului.

Mai jos de Pietrele Negre, unde era moara, apele se domoleau după coborâșul grăbit. Valea se lărgea, scăpată din strânsoare, iar pietrișul și bolovanii aveau răgaz să se așeze pe fundul albiei. Așa apăruse, cu timpul, o limbă de pământ în mijlocul râului. La început, abia i se zărise coama deasupra apei. Apoi s-a înălțat, s-a lățit și s-a acoperit încet cu verdeață. După câțiva ani, au crescut pâlcuri de copaci și tufe de alun. Nu era mai lungă de două sute de pași și lată de vreo cincizeci. Oamenii-i spuneau Popasul Cailor. Când se umfla râul, aproape o acoperea cu totul.

Dar când se trăgeau apele, rămânea în urma lor o iarbă fragedă și grasă, verde ca smaraldul.

Copiii care veneau la scăldat se încumetau uneori să înoate până acolo, să se joace și să alerge după pofta inimii. La amiază scoteau desaga cu merinde să mănânce, apoi trăgeau un pui de somn, legănați de foșnetul râului și al frunzelor de mesteacăn.

Spre înserat veneau feciorii cu fetele care le erau dragi. Numai spre sfârșitul verii când nopțile erau lungi și călduțe, iar apa râului le ajungea doar până la piept. Nici așa nu le lăsau pe fete să o treacă cu piciorul sau să înoate până acolo. Fiecare își lua mândra în spate, iar ele stăteau călare pe umerii lor, să le poarte pe sus până la insulă. Ajungeau acolo numai bine pe când se lăsau umbrele amurgului și începeau greierii și broaștele să cânte în cor. Lumină aveau destulă de la luna care se oglindea în valurile râului. Dar mai făceau o vatră de bolovani și aprindeau focul, să se așeze în jurul lui să povestească. Și să se iubească până în zori, ascunși în iarba înaltă.

Acolo-i plăcea Smarandei să ducă herghelia la adăpat. Pe insulă nu fusese niciodată. Nici n-avea cu cine să se ducă. Ea era mereu cu gândul la băiatul cu ochi aurii ca ochii de lup și se ruga la Dumnezeu să i-l aducă înapoi.

Uneori îndemna caii să înoate până acolo și-i lăsa să stea peste noapte, să pască. Cei care-i zăreau de pe mal prin aburii zorilor, credeau că sunt cai fermecați, care umblă pe apă. Iar în diminețile cețoase, nu se mai vedeau, de credeai c-au fost cai înaripați care și-au luat zborul. Oamenii povesteau, iar vorba se ducea mai departe, făcându-se tot mai frumoasă, cu trecerea timpului. Așa se nasc basmele unui neam de oameni.

LBRIS

We know
books

Morminte de prieteni

În Poiana Licuricilor se lăsa noaptea. O liniște albastră și catifelată coborâse peste dealuri, învelindu-le până la poalele munților din zare. Acolo orizontul era încă învăpăiat de la vâlvătăile roșiatice ale amurgului. Clopotul molcom al tălăngilor abia se stinsese prin luncă, dar se mai prelingea dinspre ogrăzile oamenilor ca niște picături dulci de miere.

Băieții care aduseseră vitele satului de la păscut se strigau unul pe altul și pocneau din bici, să știe lumea că s-au întors. Ar fi vrut să mai stea oleacă la povești, dar erau nerăbdători să ajungă acasă, căci li se făcuse foame. Îi stârnea mirosul de mâncare aburindă ce venea de la câte o casă, amestecat cu fumul din vetre și mireasma de fructe răскоapte dinspre livezi.

În suflet li se așternuse la amândoi o pace atât de adâncă, încât nu voiau să o tulbure cumva, prin cuvinte vorbite cu glas tare. De aceea nici nu spuneau nimic. Tăceau amândoi, ținându-se de mână. Doar gândurile le zburau încoace și încolo. Și nici pe acelea nu le lăsau să rătăcească prea departe. Îi era parcă teamă la fiecare să afle de la celălalt ce se întâmplase în cei zece ani cât fuseseră despărțiți unul de altul.

Dacă, între timp, Smaranda se măritase și avea și câțiva copii?!

Poate ar fi trebuit să o întrebe de la bun început, ca să știe. N-ar fi fost târziu să o întrebe nici acuma, dar parcă-i era rușine. Sau teamă?! Când intrase la ea în ogradă se uitase în jur, dar nu văzuse pe nimeni. Apoi ciulise urechile să poată auzi râsete de copii la joacă. Nu auzise nici de acelea. Răsuflă un oftat lung de ușurare. Smaranda îl privi îngrijorată.

– Ce e?! De ce oftezi așa din greu?! Nici nu m-am uitat bine la tine. Ești întreg?! Sau ești rănit pe undeva?! Te doare ceva?!

– N-am nimic! Sunt întreg și bine. Dar de durut, mă doare. Se opri și se uită la ea cu coada ochiului.

O văzu încruntând din sprâncene și tresărind de spaimă. Apoi zâmbi trist. Fața-i avea o umbră negricioasă de la barba deasă pe care o răsese până la os.

– Mă doare că am pierdut atâta amar din viață fără tine!

Smaranda se înroși de plăcere și întoarse capul să nu o vadă. Se gândise și ea la fel și avusese aceleași îndoieli și întrebări nerostite. Dacă Iureș își găsise vreuna printre străini și o luase de nevastă?! Nici n-ar fi fost de mirare, căci trecuseră atâția ani. Dar inima și mintea ei de femeie îi spuneau că nu-i așa. „Dacă ar fi fost, nu era el aici cu mine acuma, ținându-mă de mână!”

Încercau să se gândească doar la lucrurile mărunte și frumoase pe care le vedeau în jurul lor. Cum erau amintirile ce-i legau de poiana minunată. Cum își petrecuseră acolo ultima seară înainte ca Firuța să se prăpădească. Bine măcar că apucase sârmana de ea să se bucure la vederea colibeii din copac și a spuței de luminițe de pe boltă și din iarbă. Sau cum uciseseră lupul argintiu, ca să-l scape de la moarte pe Iancu, măgărușul lui Tavi. Apoi cum dăltuise Sabin în stânca albă de lângă pâraiaș un cap de lup. Mai era și acuma acolo, deasupra la adăptoarea veche, lăsată într-o parte și acoperită cu mușchi. Unde își aduceau ciobanii oile, copiii vitele și haiducii caii la adăpat. Iar spre seară veneau căprioarele și noaptea lupii să-și astâmpere setea.

La marginea poienii, printre ferigi și brusturi, se mai vedea grămada de bolovani unde îngropaseră lupul. Toate erau acolo. În afară de Costin care plecase la mănăstire pe șapte ani și încă nu se întorsese nici după ce trecuseră zece. Și toate erau aproape neschimbate cum fuseseră demult, în anii copilăriei. Doar ei erau schimbați și la înfățișare, și la fire. Ar fi vrut să dea timpul înapoi, să înnoade firul acolo unde se rupsesse atunci. Ce păcat că nu se putea!

Licuricii ieșiseră de prin ascunzișurile lor de sub frunze, ca niște sâmburi de jar de toate culorile. Unii albaștri, alții verzi, după cum bătea

lumina lunii pe ei, sau cea de la flăcările focului din vatră. Să fi fost tot aceeași pe care-i văzuseră cu zece ani în urmă, când erau copiii?! Dar greierii care începuseră să țâraie, să fi fost și ei tot aceeași?! Broaștele abia se auzeau, căci erau departe de luncă. Dar și ele erau tot acolo. Cât era oare de lungă viața unei broaște? Dar greierii oare cât de mult trăiau? Nu știau. De unde să știe?! Nu știau nici măcar omul cât trăiește, darmite un greier sau un licurici. Omul trăiește acuma și peste un ceas sau o zi, poate să nu mai fie. După cum hotărăște soarta. După cum le-a furat și lor soarta, la fiecare, câte zece ani din viață.

Apoi mai văzu ceva ce nu-și amintea să fi fost acolo. La câțiva pași de locul unde-l îngropaseră pe Leu, era un alt morman de bolovani, ceva mai înalt și mai lung. O privi pe Smaranda, iar ea îi spuse înainte să apuce să o întrebe:

– Acolo-i îngropat Nor al tău. Acuma nu-i departe de Leu. Sunt din nou împreună, cum erau mai demult. Poate vom avea și noi locul nostru, aici pe undeva, când ne-o veni vremea să ne ducem.

– Atâta timp cât ne pun unul lângă altul, nu-mi pasă unde suntem! Dar mi-ar plăcea să fim aproape de ei. Spune-mi, cum s-a întâmplat?!

– Când am aflat că năvăliseră tătarii, eram încă la herghelie. Tocmai voiam să scot caii, să-i duc sus pe munte. Să așteptăm acolo până trece urgia. Intrasem în șură cu Leu și încărcam merinde și haine în căruță, când i-am auzit că vin.

Era o ceată de opt călăreți, și-l aveau de călăuză pe Babor. El mă căuta pe mine, poate voia să-l ia înapoi și pe Șaman, armăsarul lui sur. Și cred că mai mult ca orice, voia să se răzbune pe tine. Tătarii nu știau nimic despre socotelile lui. Ei se uitau doar după pradă. Ochiseră caii din țarc și se pregăteau să-i adune la un loc, să-i poată duce.

Babor s-a repezit la mine și m-a lovit cu pumnul în obraz de m-a doborât la pământ. Tocmai atunci a apărut Manea împreună cu uriașul mut. Cel ce fusese sluga uzbekului și apoi s-a înfrățit cu haiducii. Împreună i-au ucis cu săgeți pe tătarii, dar Manole era și el rănit. Eu m-am furișat și am descuiat ușa de la șură, unde îl închisesem pe Leu. L-am văzut cum se năpustește afară și sare la gâtul lui Babor, sfârtecându-l în bucăți. N-aș mai fi cu tine acuma, dacă nu mi-ar fi salvat Leu viața.

După aceea am adunat caii tătarilor și i-am dus lângă ai mei. Se vedea de departe că sunt alt soi, căci erau mai mici și lăptoși și se trăseseră la o parte de ceilalți. Coburii uzbekului rămăseseră jos, lângă ușa grajdului și m-am uitat să văd ce are în ei. N-am găsit nimic, afară de ceva merinde, o ploscă cu apă și o pungă cu bani. Dar într-un buzunăraș ascuns în căptușeală, era o tăbliță de aur cu niște însemne ciudate pe ea. Am ținut-o doar pe aceea, căci îți amintești vorba care-mi plăcea mie să o spun: „Nu se știe niciodată la ce poate să folosească”.

Am întors căruța, am mânat caii afară din țarc și m-am dus cu ei sus, la cariera de piatră din munți, unde se ascunseseră ai tăi. Am stat câteva zile cu ei, apoi am coborât înapoi în sat. Ne-am oprit, mai întâi, la mine să lăsăm caii. Am lăsat și boii voștri tot acolo. Credeam că te-ai întors și tu de la conacul din munți. Pe tine nu te-am găsit, dar l-am găsit pe Nor în grajd. Ucis, cu o rană adâncă în piept.

La scurt timp, a apărut încă o ceată de vreo douăzeci de tătari. Erau cei ce rămăseseră în urmă să mâne turmele de vite și cirezile de oi. Au făcut cerc în jurul nostru și se uitau împrejur să vadă dacă mai era ceva de prădat. Nu mai era nimic. Decât viețile noastre. Cel ce părea să le fie căpetenie a îndemnat calul spre noi, cu sabia ridicată deasupra capului.

Atunci am scos din buzunaruț pieptarului tăblița de aur a lui Babor. Voiam să i-o dau ca să ne cruțe viețile. La vederea ei, au căzut cu toții la pământ și s-au închinat cu frunțile în țărână. Cel din față mi-a smuls-o din mână și a privit-o mai de aproape. Apoi s-a uitat lung la mine, parcă ar fi stat în cumpănă. Nu puteam citi nimic pe fața-i spână, cu ochii pieziși, aproape închiși. După aceea au încălecat pe cai și au plecat.

Iar noi am scăpat nevătămați! Nu ne venea să credem, nici n-am putut înțelege cum și de ce.

A doua zi, am aflat că printre robii pe care i-au luat, te aflai și tu. Seara am încărcat trupul lui Nor în căruța și am venit cu părinții tăi aici, în poiană, să-l îngropăm.

– Tăblița aceea o mai ai, Smarando? Sau a luat-o tatarul cu el?!

– Nu a luat-o! Mi-a dat-o înapoi, de m-am și mirat. O mai am. Am pus-o bine, în firida din șură, în cufărul cu galbeni al lui Babor.

– Am auzit vorbindu-se de asemenea tăblițe, dar nu am văzut niciodată vreuna. Hanul nu o dădea la oricine, doar la aceia care-i aduceau daruri de preț. De obicei, negustori bogați care străbăteau drumul mătășii. Îi scuteau de dări și taxe la vamă și-i ocroteau de orice pericol. Pe deasupra mai puteau să folosească *yamul*, care se întindea pe tot teritoriul imperiului. Primul sistem de poștă, cu stații tot la câte patru ceasuri de călărit în galop, unde se găseau cai de schimb și mâncare. Acolo se opreau călăreții care purtau pachete și răvașe în toate colțurile hanatului. Pe cai sprinteni de stepă, cu zurgălăi la hățuri, ca să-i audă de departe că vin și să aibă pregătiți alții odihniți, la popasul următor. Bine c-o mai ai, căci dacă mai dau tătarii năvală, vom putea s-o folosim. Așa cum au învățat ei să fie uniți și să învingă la războaie, putem învăța și noi cum să ne apărăm de ei.

Și după cât i-am cunoscut, sunt sigur că se vor întoarce. Nu știu când, dar, mai devreme sau mai târziu, vor veni. Iar noi vom fi gata și-i vom întâmpina așa cum se cuvine.